

Çağdaş Tekstil Sanatında Aplike Tekniği*

The Applique Technique in Contemporary Textile Art

Tuğba Selük Altunöz

Yüksel Şahin, *Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi*

Özet

Tarihsel süreçte, çeşitli tekstil yüzey teknikleri geliştirildiği bilinmektedir. Keçe, dokuma, örme gibi teknikler ile yapılan tekstil yüzeyleri üzerine ise zamanla baskı, boyama, kırkyama, işleme, yorganlama (kapitone), applike gibi teknikler ile uygulamalar yapılmıştır. Bu makalede; dikiş tekniklerinden biri olan ve geleneksel bir tekstil yüzey tekniği olan applike tekniğinin çağdaş tekstil sanatındaki yerinin araştırılarak geçmişten günümüze nasıl uygulandığı, çağdaş tekstil sanatı için hangi önerilerin geliştiği gibi konuların araştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle, tekstil yüzeylerinde genellikle bir kumaş parçasının başka bir kumaş yüzeyine çok çeşitli yollarla uygulanması ile elde edilen applike tekniğinin tanımlarına, bilinen bazı applike türleri ve dikiş çeşitlerine yer verilerek, 20. yüzyıl başından itibaren çağdaş tekstil sanatının gelişimi ve çağdaş tekstil sanatında applike tekniğinin yeri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmanın temel bulguları bu alanda eserleri olan sanatçılarla yapılan açık uçlu anket çalışmasından elde edilmiştir. Ayrıca, anket çalışmasından elde edilen bulguları desteklemek amacı ile çalışmalarında applike tekniğini kullanan çağdaş tekstil sanatçılarının uygulamaları ve teknikleri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Applike tekniği, kırkyama, yorganlama tekniği, tekstil yüzey teknikleri, çağdaş tekstil sanatı.

Akademik disiplin(ler)/alan(lar): Tekstil tasarımı, moda tasarımı, tekstil el sanatları.

Abstract

It is known that various textile surface techniques have been developed in the historical process. The applications were made by using printing, dyeing, patchwork, embroidery, quilting and applique on the textile surfaces made with techniques such as felt, weaving and knitting over time. In this article; it is aimed to search the place of appliqué technique, which is one of the sewing techniques and a traditional textile surface technique, in contemporary textile art, how it has been applied from the past to the present, and what suggestions have developed for contemporary textile art. In this context, first of all, the development of contemporary textile art and the place of applique technique in contemporary textile art have been examined since the beginning of the 20th century. Also, the definitions of the appliqué technique, which is obtained by applying a piece of fabric to another fabric surface in various ways, on textile surfaces, have been examined by giving place to some known appliqué types and sewing types. The main findings of the study, in which the qualitative research method was adopted, were achieved from the open-ended survey conducted with the artists who have works in this field. In addition, the practices and techniques of contemporary textile artists who use the applique technique in their works were examined to support the findings obtained from the survey study.

Keywords: Applique technique, patchwork, quilting technique, textile surface techniques, contemporary textile art.

Academical disciplines/fields: Textile design, fashion design, textile handicrafts.

*Bu makale, birinci yazarın 2021 yılında Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Endüstriyel Sanatlar Anabilim Dalı Moda Tasarımı Programı'nda tamamladığı 'Çağdaş Tekstil Sanatında Aplike Tekniği' başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

- **Sorumlu Yazar:** Tuğba Selük Altunöz.
- **Adres:** Orhangazi Mahallesi, Çorum Sokak, No: 7/8 Pendik, İstanbul.
- **e-posta:** tugbaseluk@gmail.com
- **ORCID:** 0000-0002-5484-1249
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 13.01.2023
- **doi:** 10.17484/yedi.1113724

1. Giriş

Bir tekstil yüzeyinin oluşturulmasında temel olarak; keçe, dokuma, örme gibi farklı yüzey tekniklerinden yararlanılmaktadır. Ayrıca oluşturulan tekstil yüzeyi üzerine dikiş, boyama, baskı, katlama gibi tekniklerle çeşitli uygulamalar yapıldığı ve bunların özgün örneklerinin farklı kültürlerde yer aldığı alan yazın taramasından anlaşılmaktadır.

Dikiş tekniklerinden birisi olan applike tekniği de gelenekte güçlü bir yeri olan tekstil yüzey uygulamaları arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, geleneksel bir tekstil yüzey tekniği olan applike tekniğinin araştırılarak, çağdaş tekstil sanatında nasıl uygulandığı ve hangi önerilerin geliştiği gibi konuların anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, çalışmanın bulguları alan yazın taramasının yanı sıra, anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bu bağlamda, alan yazın taraması ile ulaşılabilen yayınlar taranmış, internet üzerinden tekstil/lif sanatı etkinlikleri ve sosyal medya platformlarındaki paylaşımlar aracılığı ile çeşitli sergiler ve sanatçı çalışmaları incelenmiştir. Böylece, çağdaş tekstil sanatında applike tekniğini uygulayan, farklı ifade ve yorumlara sahip sanatçılar belirlenerek, bu sanatçıların applike tekniğine olan yaklaşımlarına dair ilk bulgular elde edilmiştir. Bulguların incelenmesinden sonra, uygulamalarında farklı yaklaşımlar gösteren sanatçılardan görüş alınması hedeflenmiştir. Tespit edilen sanatçılara, amaç hakkında bilgi verilerek yapılması planlanan ankete katkıları olup olmayacağı sorulmuş, katkı vermeyi kabul eden sanatçılarla açık uçlu anket yapılmasına karar verilmiştir. Bunun için gerekli olan etik kurul izni ilgili kurumdan alındıktan sonra, on sanatçı ile öznel soruların yanı sıra applike tekniğini çeşitli açılardan irdeleyen toplam on bir açık uçlu sorudan oluşan anket çalışması yapılmıştır. Böylece, sanatçıların applike tekniğine olan yaklaşımlarına dair bulgular elde edilmiştir. Ayrıca bu bulguları desteklemek amacıyla görüşme yapılan sanatçıların kendi internet sitelerinden veya diğer sosyal medya ortamlarından ulaşılan eserlerine de yer verilmiştir. Anket çalışmasına katılan sanatçılar, *Kaynak Kişi* olarak *KK1*'den *KK10*'a kadar kodlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda; *Görüşme Sağlanan Sanatçı, İletişim Tarihi, Yaşadığı Ülke, Unvanı-Eğitimi, Sanatçının Kullandığı Applike Teknikleri ve Yaklaşımları* başlıkları altında, görüşme yapılan sanatçılara ait bulgulara kısaca değinilmiştir (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Görüşme Yapılan Kaynak Kişiler Tablosu

Görüşme Sağlanan Sanatçı/ İletişim Tarihi/ Yaşadığı Ülke	Unvanı/ Eğitimi	Sanatçının Kullandığı Applike Teknikleri ve Yaklaşımları
KK1/ 04.03.2021/ Türkiye	Öğretim Elemanı, Resim Sanatçısı/ Resim	Sanatçı applike çalışmalarında; transparan kumaşları el ve makine dikişi aracılığıyla kullanmakta, sürrealist ve sembolik öğelere yer vermektedir.
KK2/ 04.03.2021/ Birleşik Krallık	Tekstil Sanatçısı/ Kendi Kendini Yetiştiren	Sanatçı applike çalışmalarında; kabaca kesilmiş kumaş artıklarını fırça darbesi etkisinde yerleştirmektedir.
KK3/ 04.03.2021/ ABD	Sanatçı/ Resim	Sanatçı applike çalışmalarında; fotoğraf ve kumaş kolajını birlikte kullanmaktadır.
KK4/ 04.03.2021/ ABD	Yorgan Sanatçısı/ Sanat	Sanatçı applike çalışmalarında, doğada var olan dokuları gerçekçi bir şekilde yansıtmaktadır.
KK5/ 04.03.2021/ Hollanda	Tekstil Sanatçısı/ Kendi Kendini Yetiştiren	Sanatçı applike çalışmalarını; eko-baskı ve işleme ile zenginleştirmektedir.
KK6/ 04.03.2021/ ABD	Tam Zamanlı Sanat Eğitmeni/ Sanat	Sanatçı applike çalışmalarında; insan hikâyelerine yer vermekte, farklı malzeme ve tekniklere başvurmaktadır.

KK7/ 04.03.2021/ Japonya	Yorgan Yapımcı, Öğretmen/ Kendi Kendini Yetiştiren	Sanatçı applike çalışmalarını; manzara fotoğraflarından ilham alarak tasarladığını ifade etmektedir.
KK8/ 04.03.2021/ Türkiye	Profesyonel Sanatçı/ Resim	Sanatçı applike çalışmaları için; kumaşlarını kendisi boyamakta ve çok katmanlı, gerçekçi tablolar yapmaktadır.
KK9/ 04.03.2021 Almanya	Tekstil, Teknik ve Görsel Tasarım Öğretmeni/ Görsel Tasarım	Sanatçı applike çalışmalarında; kâğıt, kumaş gibi malzeme ve tekniklerle soyut kompozisyonlar yapmaktadır.
KK10/ 04.03.2021 Güney Afrika	Serbest Tekstil Sanatçısı ve Yorgan Yapımcı/ Görsel Sanatlar	Sanatçı applike çalışmalarını; geleneksel veya çağdaş applikeye göre oluşturmaktadır. Her iki yöntemde de yüzey ve ters applike kullanmaktadır.

Ayrıca, anket çalışmasından elde edilen bulgulara, anket çalışmasına katılmayan dokuz sanatçının çalışmalarının incelenmesi ile katkı sağlanmıştır. Tabloda adı geçen dokuz sanatçının öznel bilgilerinin yanı sıra kullandıkları applike teknikleri ve yaklaşımlarına değinilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmaları İncelenen Diğer Sanatçılar Tablosu

Sanatçı/ Erişim Tarihi/ Yaşadığı Ülke	Unvanı/ Eğitimi	Sanatçının Kullandığı Aplike Teknikleri ve Yaklaşımları
Ann Harwell/ 13.03.2022 ABD	Tekstil Sanatçısı/ Kendi Kendini Yetiştiren	Sanatçı çalışmalarında; kübist kompozisyonlara yer vermektedir.
Chatherine Kleeman/ 13.03.2022 ABD	Tekstil Sanatçısı/ Sanat	Sanatçı; canlı renklere, dokulara, görsel derinliğe ve soyut imgelere yer vermektedir.
Choi So Young/ 13.03.2022 Kore	Tekstil Sanatçısı/ Resim	Sanatçı; ikinci el denim kumaşlarla şehir manzaraları yapmaktadır.
Faith Ringgold/ 13.03.2022/ Amerika	Yorgan Sanatçısı, Yazar, Heykeltıraş, Eğitimci/ Sanat	Sanatçı çalışmalarında aile geçmişinin izini sürmektedir.
Hanneke van Broekhoven/ 13.03.2022/ Hollanda	Görsel Sanatçı/ Portre, maket çizimi kursları	Sanatçı, tekstil heykellerinde applike tekniğine başvurmaktadır.
Helen Thompson/ 13.03.2022/ İngiltere	Heykel Sanatçısı/ Heykel	Sanatçı, applike tekniğinden yararlanarak köpek heykelleri yapmaktadır.
Katy Rundle/ 13.03.2022/ İngiltere	Tekstil Sanatçısı/ Görsel Sanatlar	Sanatçı, konusu doğa, manzara ve insan olan applike çalışmaları yapmaktadır.
Linda Gass/ 13.03.2022/ ABD	Sanatçı, Çevre Aktivisti/ Kendi Kendini Yetiştiren	Sanatçı, applike çalışmalarında kapitone ile nakış tekniğini birleştirmektedir.
Sue Stone/ 13.03.2022/ İngiltere	Tekstil Sanatçısı/ Sanat	Sanatçı, applike çalışmalarında eski aile fotoğraflarından yararlanmaktadır.

2. Çağdaş Tekstil Sanatının Gelişimi ve Çağdaş Tekstil Sanatında Aplike Tekniği

Tekstilin kumaş yüzeyi olarak elde edilmesinin ardından, dikiş tekniklerine başvurularak geliştirilen applike, kırkyama, yorganlama, işleme vb. teknikler hemen her kültürde geleneksel tekstil el sanatları arasında yer

almıştır. Daha çok kadınlar tarafından çeşitli amaçlara yönelik olarak başvurulan bu teknikler, çeyiz geleneğinde önemli bir yere sahip olmuştur. Ayrıca, geleneksel yaşam biçiminde yer bulan tutumlu davranış biçimiyle de örtüşerek kadınların zevk ve estetik anlayışıyla beraber ilgi çekici örneklerle kültürün temsilcisi olmuşlardır.

Tarihsel süreçte kadın sanatları olarak adlandırılmış olan örgü, dikiş, nakış, tığ işi ve kırkyama gibi geleneksel tekstil el sanatları, uzun bir süre güzel sanatların rekabetçi ve kavramsal dünyasına kabul edilmemişlerdir (Packer, 2010, s. 7). El becerilerine ve el tezgâhlarına bağlı olarak gerçekleştirilen bu tekstil üretim biçimleri I. Endüstri Devriminin etkisiyle devam edemeyerek sadece bireysel ihtiyaçları karşılar hale gelmiştir (Günay, 2002, s. 8-14). 18. yüzyıldan itibaren Endüstri Devrimi'nin temel malzemesi olarak teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmelerden payına düşeni alan (Günay, 2002, s. 8-14) tekstilin sanat alanı içinde yer alması; Sanat & Zanaat (*Art and Craft*) Hareketi, Art Nouveau, Jugendstil, The Vienna Secession gibi akımlarının yanı sıra, Bauhaus gibi düşünce okullarının oluşmasıyla başlamıştır (Günay, 2011, s. 52).

19. yüzyıl sonlarında düşük sanatlar betimlemesiyle sınıflandırılan işleme, applike, kapitone gibi tekstil uygulamalar, Arts and Crafts Hareketi'nin ipliği yücelten ve el işçiliğini yeniden canlandırmaya çalışan tavrı ile 20. yüzyılda, iplik kullanılarak yapılan üretim süreçlerinin yeniden yorumlanmasına ve sanat olarak tanımlanmasına yol açmıştır (Kaygusuz, 2019, s. 893). Toplumlar tarafından bir aktarım aracı olarak görülen geleneksel el sanatlarının yeni gelişen endüstriyel alanlarda da kullanılmasıyla tekstil sanatları kavramı ortaya çıkmıştır (Meriç vd., 2018, s. 31). İğne ve iplik ile yapılan sanat alanları, Arts and Crafts Hareketi ve Bauhaus Okulu aracılığıyla ilk adımlarını atmış, Feminist Sanat anlayışı ile birlikte ise tam anlamıyla çağdaş sanat içindeki varlığını hissettirmiştir (Tan, 2019, s. 20). Yüzyıllarca sanat alanının dışında tutulan iğne, iplik ve kumaşın sanatsal üretim materyalleri olarak görülmesinde, işlevsel ve süslemeci alanın dışına çıkmasında bu dönemde ortaya çıkan feminist ideolojinin teorik bağlamda güçlü etkisinin yanı sıra Stölz, Tawney, Ziesler ve Hicks gibi kadın sanatçıların katkısı olduğu bilinmektedir (Keser, 2016, s. 172).

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başındaki teknolojik gelişmeler, tekstilde yeni elyaf türleri, baskı teknikleri ve sanat ve tasarım alanında yaşanan gelişmeler tekstil ve moda tasarımı alanında da etkili olmuştur. Geleneksellikten uzaklaşan sanatçılar özgün tasarımlarını farklı ifadelerle yansıtmışlardır (Öngen, 2016, s. 1240-1241). II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan teknolojik gelişmeler, siyasi- ekonomik ve kültürel durumlar, 20. yüzyılın ikinci yarısında sanat alanında disiplinlerarasılık kavramının benimsenmesinde etkili olmuştur (Koşar, 2017, s. 207-208). Tekstil alanı, 1960'larda zengin el sanatları geleneğinden beslenen çağdaş sanat yaklaşımları ve teknolojinin olanaklarından etkilenmiş ve bir plastik sanat dalı olarak kabul görmeye başlamıştır (Tok Dereci, 2014, s. 54). Bu dönemde plastik sanatların her alanında sanatçılar düşüncelerini ifade etmek için geleneksel malzemelerin yanında hazır yapım ürünleri, organik ve teknolojik nesnelere, tekstil lifleri ve ürünleri gibi geleneksel sanat için uzak görünen unsurlara yeni anlamlar yüklemişlerdir (Koşar, 2017, s. 207-208).

Sakalauskaite (2011, s. 38-39), lif sanatının, İkinci Dünya savaşından sonra dokuma sanatı ile ortaya çıktığını belirtmektedir. Akbostancı (2014, s. 36), lif sanatının (*fiber art*) 1960'larda plastik sanatlarda etkili olmaya başladığını, ileri teknolojinin, tekstil el sanatlarında etkisini göstermeye devam ettiğini ifade ederek, 20. ve 21. yüzyıl sanatında el baskıcılığı ve boyamacılığını birleştirdiğine değinmektedir. Akbostancı'ya (2014, s. 36) göre, geleneksel tekstil teknikleri lif sanatında ileri teknolojik uygulamalarla birleşerek yer bulmuştur.

Kapar (2018, s. 47), lif sanatının temel özelliklerini tanımlamak için "...her türlü malzemenin kullanılabilmesi, konvansiyonel ve alışılmamış olan arasındaki sınırların kırılması, lifin kavramsal boyutu ele alınabilmesi, malzemeleri ve teknikleri ile formlar ve sanatsal yorumlama arasında canlı bir diyalog yaratmasıdır." ifadelerini kullanmıştır. 1960 ve 1970'li yıllardan sonra minimalist ve kavramsal çalışmalar yapan tekstil sanatçıları, sert veya yumuşak dokuya sahip olan doğal ve estetik yapısı, kolay şekil alınabilmesi gibi özelliklerinden dolayı çalışmalarında lifi tercih etmişlerdir (Özcan ve Alp, 2020, s. 338).

Bugün tekstil sanatı ve tasarımında geleneksel ve modern tekstil teknikleri bir arada kullanılarak sanatsal tekstiller oluşturulmaktadır (Halaçeli, 2011, s. 33). Gür Üstüner (2018, s. 1039), temelde farklı özelliklere sahip olan tekstil sanatı ve lif sanatının disiplinler ötesi bir yaklaşımla birbirine eklemlendiğini ve tapestry sanatı, duvar halısı, lif sanatı (*fiber art*), sanatsal tekstiller, serbest tekstiller ve tekstil sanatı kavramlarının iç içe geçtiğini aktarmaktadır.

Günümüz çağdaş sanatında tekstil malzemeleri kullanarak çalışmalar yapan tekstil sanatçılarının yanı sıra farklı alanlardan sanatçılar olduğu da bilinmektedir. Bazı çağdaş tekstil sanatçıları çalışmalarında, bir dikiş tekniği olan applike tekniğini kullanmaktadır. Applike tekniği, uygulama bakımından çeşitlilik göstermesi nedeniyle kolaj tekniğinden ayrılmaktadır.

Çağdaş tekstil sanatında applike tekniğini kullanan sanatçıların kendi geliştirdikleri uygulama yöntemleri bulunmaktadır. Sanatçılar, eser üretimi sürecinde bazen işleme, baskı, boyama, katlama, yorganlama (kapitone), kırkyama (yama işi) gibi tekniklerin bir ya da birkaçını bir arada kullanarak iki ya da üç boyutlu çalışmalar gerçekleştirmektedir (Selük Altunöz, 2021, s. 32).

Aplike tekniği, çoğu zaman iğne aracılığıyla ve dikiş kullanılarak yapılan yorganlama (kapitone), kırkyama, işleme gibi tekniklerle karıştırılmaktadır. Aplike tekniğinin daha iyi anlaşılması için diğer tekniklere aşağıda kısaca değinilmiştir.

Yorganlama (kapitone): Yorganlama, arasında dolgu malzemesi bulunan iki kumaşı tutan iğne işi olarak ifade edilmektedir. Bu teknikte, üst katmanda yer alan tekstil yüzeyi bütün bir kumaş olabildiği gibi kırkyama/ yama işi veya applike çalışmasıyla da elde edilebilmektedir (Betterson, 2011, s. 5). Kökeni eskiye dayanan yorgan dikimi iki tür iğne işinin birleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki çeşitli renkteki kumaşların belirli bir düzen içinde birleştirilmesiyle oluşturulan kırkyama/ yama işi, diğeri ise katmanların birleştirilmesiyle oluşturulan kapitonedir (Hall & Kretsinger, 2015, s. 5). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi iki katman kumaş ister tek parça ister parçalı kumaşlardan olsun, arasına konulan dolgu maddesi ve bu iki katman kumaşla birlikte gerçekleştirilen dikiş işlemi yorganlama tekniği olarak adlandırılmaktadır. Kapitone, günümüz sanatçı ve tasarımcıları tarafından başvuru bir tekniktir.

Kırkyama/ yama işi (kırkpare): Kumaş parçalarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan bir tekstil yüzey tekniğidir. Artık kumaş parçalarının yanı sıra eskimiş giysi veya ev tekstili eşyalardan elde edilen kumaş parçalarıyla yüzey oluşturma işi olarak tanımlanabilecek kırkyamanın birçok kültürde uygulama alanı bulunduğu anlaşılmaktadır. Şahin (2000, s. 139), kültürümüzde kırkyamanın kırkpare olarak da bilindiğine atıf yaparken, bu teknikle oluşturulan tekstil yüzeyinde; kare, üçgen vb. geometrik biçimlerde kesilmiş, çeşitli renk ve desende kumaş parçalarının belirli bir düzene göre yan yana getirilip dikildiğine değinmektedir. Betterson (2011, s. 5); kırkyamanın ortaya çıkış nedenlerinin ekonomik sebeplere bağlı olduğunu, dini kıyafetlerin ve varlıklı ailelerin giysilerinden kalan kumaş parçalarının birleştirilerek yeni bir beze dönüştürüldüğünü ifade etmiştir. Bir halk sanatı olarak ortaya çıkmış olmasına karşın belirli bir düzene göre kompozisyonu oluşturulan kırkyamanın oldukça özgün örneklerinin müzelerde yer aldığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde Benaluka olarak bilinen kırkyama örtüler bunlardan birisidir (Uğurlu, 2018, s. 70).

İşleme: Kumaş ve keçe yüzeyine veya birleştirilerek oluşturulmuş yüzeylere uygulanan bir tekniktir. İşlemenin ilk başta bir dikme eylemi olarak ortaya çıktığını ifade eden Sürür (aktaran Şahin, 2016, s. 17), iki ayrı kumaşın bu yolla eklendiğini belirtmektedir. İşleme tekniğinde birbirinden farklı iğne tekniği uygulanarak, belirli bir yüzey kompozisyonu oluşturulmaktadır. Daha çok çeyizlik tekstillerde, geleneksel giyim kuşam unsurlarında yeri bulunan işlemenin, günümüzde anı değeri yüksek ürün olarak geleneksel formatta üretimi kısmen devam etmektedir. Diğer yandan sanatın çeşitli alanlarında çalışmalarını yürüten sanatçıların yanı sıra, tekstil sanatçıları tarafından tercih edilen bir teknik olarak gözlemlenmektedir. Endsütriyel ve el işlemesi olarak bütün boyutlarıyla sanat çalışmalarında karşılaşılan işleme tekniğinin, her tür yüzey üzerinde yaratıcı yaklaşımlarla yer aldığı bilinmektedir.

Aplike: Tekstil yüzeylerinde genellikle bir kumaş parçasının başka bir kumaş yüzeyine çeşitli yollarla uygulanması ile elde edilen bir teknik olarak bilinmektedir. Linda Teufel (aktaran Kozbekçi Ayrancı, 2017, s. 206), applike tekniğinin kumaşa boyut oluşturan ve kumaşa doku katan tekstil yüzey tekniği olduğunu, ayrıca aplikenin birleştirme, ekleme, tutturma anlamlarında kullanıldığını ve Latince *applicare*, Fransızca *appliquer* kelimelerinden ortaya çıktığını ifade etmektedir. Aplike tekniğinin, yüzyıllar boyunca kumaş, deri, keçe, balık pulları, yaprak gibi birçok farklı malzemeler ve dikiş tutabilecek her türlü yüzey üzerine uygulandığı yazılı ve görsel belgelerde yerini almıştır (Özdemir, Odabaşı ve Eken, 2018, s. 1208). Kozbekçi Ayrancı (2017, s. 207), aplikenin en önemli örneklerinin, Orta Asya'da bulunan Pazırık Kurganı bulguları arasından çıktığını ifade etmiştir. Farklı kültürlerde de yer aldığı bilinen bazı applike türlerine; Mola applikesi (Mauze, 1999, s. 303), Hindistan applikesi (Gillow & Barnard, 2008, s. 77) ve Boro applikesi (Ricov, 2020, s. 20) örnek verilebilir.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de uygulanmaya devam eden applike tekniği, geleneksel tekstil tekniklerini sürdürmek isteyen çağdaş tekstil sanatçıları tarafından, teknolojik imkânlar ve yeni ifade biçimleri ile yeniden yorumlanmaktadır (Meriç ve Kozbekçi Ayrancı, 2019, s. 425).

Alan yazın taramasından elde edilen bilgilere göre, applike uygulamalarında kullanılan malzemelere ve başvuru tekniklere bağlı olarak farklı adlandırılan applike türleri vardır. Bir kumaş yüzeyi üzerine applike uygulamasında tıpkı işlemede olduğu gibi dikiş sırasında da bazı uygulama yöntemlerine ve dikiş çeşitlerine başvurulmaktadır.

Aplikede üç temel yöntem vardır. Bunlar *makine applikesi (machine applique)*, *el applikesi (hand applique)* ve *birleştirilmiş applike (fused applique)* yöntemleridir (Opening Night Supplies, t. y.). Nudelman'ın (2016, s. 334), *The Art of Couture Sewing* başlıklı kitabında; *dantel applike (lace applique)*, *eklemeli applike (insertion applique)* ve *ters applike (reverse applique)*'ye yer verilmiştir. *Exploring Textile Arts* (2002, s. 189) adlı yayında ise, *ham kenarlı applike (raw-edge applique)*, *saten dikişli applike (satin-stitched applique)*, *kanepeli applike (couched applique)*, *astarlı applike (lined applique)*, *ters applike (negative applique)*, *çapraz şerit applike (bias strip applique)* türleri yer almaktadır. Ayrıca, applike oluşturmak için kullanılan bazı dikiş çeşitleri ise, *kapalı dikiş (overcast stitch)*, *teyel dikiş (running stitch)*, *arka teyel dikiş (backstitch)*, *zincir dikiş (chain stitch)*, *ilikli dikiş (buttonhole stitch)*, *kanca dikiş (catch stitch)*, *saten dikışı (satin stitch)* olarak adlandırılmıştır (Nudelman, 2016, s. 334).

3. Çalışmanın Bulguları

Çalışmanın verileri, anket tekniği ile görüşme yapılan on sanatçının yanıtları ve alan yazın incelemesi sonucu tespit edilen dokuz sanatçının eserlerinin incelenmesiyle elde edilmiştir. Bu bölümde iki başlık altında toplanan veriler yer almaktadır.

3.1. Anket Çalışmasına Katılan Sanatçıların Görüşleri ve Uygulamaları

Çalışma kapsamında, applike tekniğinin çağdaş tekstil sanatındaki yerinin anlaşılması için günümüz sanatçıları ile görüşme yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Giriş kısmında yer verildiği gibi bir yol izlenerek tespit edilen sanatçılarla anket çalışması yapılması ve çalışma verilerinin toplanması düşünülmüştür. Araştırma kapsamında, araştırmanın bulgularını oluşturacak sorular belirlendikten sonra çalışmaya katılmaya onay verilen sanatçılara sorular gönderilmiştir. ABD'den üç sanatçı; Birleşik Krallık, Japonya, Almanya, Hollanda, Güney Afrika'dan birer sanatçı ve Türkiye'den de iki sanatçının görüşlerine başvurulmuştur. Sanatçılara yöneltilen sorular şunlardır:

1- Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

2- Ne tür bir sanat eğitimi aldınız? Mesleğiniz nedir?

3- Ülkenizin tekstil el sanatları geleneğinde applike tekniği var mı?

4- Geleneksel applike tekniği hakkında aileden gelen bilgi ve beceriniz var mı?

5- Kullandığınız applike tekniği geleneksel bir teknik mi? Sizin geliştirdiğiniz bir teknik mi?

6- Çalışmalarınızda başvurduğunuz applike tekniği, kullandığınız araç ve gereçler, malzemeler hakkında bilgi verir misiniz? (sakıncası yoksa)

7- Çalışmalarınızda başvurduğunuz başka teknikler var mı? (dijital baskı, fotoğraf, dokuma, işleme vb.)

8- Çalışmalarınızda tasarım aşamasından üretim aşamasına kadar süreciniz nasıl ilerliyor?

9- Çağdaş sanata yaklaşımınız nasıl? Çağdaş tekstil sanatında aplikenin yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

10- Çalışmalarınızı hangi sanat akımı altında değerlendirirsiniz? Belli bir sanat akımı benimsiyor musunuz?

11- Eklemek istedikleriniz, önerileriniz var mı?

Anket çalışmasında yer alan birinci ve ikinci sorunun yanıtları Tablo 1' de gösterilmiştir (Bkz. Tablo 1). Sanatçıların diğer sorulara verdikleri yanıtlar ise özetlenerek aşağıda yer verilmiştir.

KK1; geleneksel applike tekniği hakkında aileden gelen bilgi ve becerisinin olduğunu ve kendisini bu yönde geliştirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, applike tekniğinin genel anlamda geleneksel olduğunu düşünmediğini, kumaşı ve dikışı malzeme olarak gördüğünü ve çalışmalarında, sarma ve el dikışı yöntemiyle organze ve tül kumaşlar, nakış ve dikiş ipliği kullandığını belirtmiştir. Genellikle portre ve insan figürü üzerinden çalışma sürecini kurguladığını dile getiren sanatçı, çalışma sürecini anlatırken; ilk aşamada fotoğraftan faydalandığını ve elde teyellediği kumaş katmanlarından birisinin makine dikışı ile sarmasını yapıp kalan kenarları keserek diğer katmana geçtiğini ve son aşamada ortaya çıkan figürü el dikışıyle tül zemine yerleştirdiğini dile getirmiştir. Çağdaş sanata, dönemin gereksinimlerine cevap arayan bir kavram olarak yaklaştığını ve sanatı da alan ayrımı yapmayıp bir bütün olarak gördüğünü ifade eden sanatçı ayrıca, applikeyi kumaşları birleştirebileceği en uygun teknik olarak gördüğünü de ifade etmiştir. Çalışmalarında sürreal ve sembolik öğeleri sıklıkla kullanarak foto-gerçekçi bir yaklaşım izlediğini ancak herhangi bir sanat akımını benimsemediğini, kullandığı malzemeye yaklaşımı ve ele aldığı konular

bağlamında çağdaş sanatı benimsediğini aktarmıştır (KK1, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının 2017 yılında yaptığı *Dragonfly* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. *Dragonfly*, KK1, 2017.

KK2; applike tekniğinin insanın iğne ipliği keşfettiğinden beri giysilerin onarılması, geliştirilmesi ve süslenmesi için kullanıldığını ancak, kendi ülkesinde (İngiltere) güçlü bir applike geleneğinin farkında olmadığını dile getirmiştir. Bu bağlamda; aileden gelen bilgi ve becerisinin olmadığını, çalışmalarında geleneksel applikeyi kullanmayıp kendi applike tarzını geliştirdiğini ifade etmiştir. Sanatçının belirttiğine göre, çalışmasına başlarken kumaş kolajı için birçok kumaş parçasını katmanlayıp el dikişi ile bir araya getirmektedir. Geri dönüşüm amaçlı kullandığı kumaşlar; ipek, baskılı pamuk, dantel, şifon, organze, boncuklu ve ışıltılı parçalardır. Malzemeleri; iğneler, makas ve pamuk ipliğidir. Çalışmalarında özellikle kumaşlarla resim yaptığını aktarmıştır. Kumaşı araç olarak görmekten ziyade, kumaşı kullanan bir sanatçı olarak görmeyi tercih etmektedir. Ona göre çağdaş tekstil sanatı, gerçek bir sanat formu ve sosyal tarihin bir parçası olarak kabul görmeye başlamıştır. Sanatçı, cesur renk kombinasyonlarını kullanmayı sevdiğini, gördüklerini yorumlayarak tanıdık konulara yenilik katmaya çalıştığını belirtmiştir. Claude Monet ve Edgar Degas gibi Empresyonist ressamların yanı sıra Gustav Klimt'ın çalışmalarından çok etkilendiğini de eklemiştir (KK2, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının applike çalışmalarından *Princes Risborough Church Street 2* adlı eseri aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 2).

Şekil 2. *Princes Risborough Church Street 2*, KK2, 2018.

KK3; öncelikle, annesi ve büyükannesinden herhangi bir dikiş eğitimi almadığına, çalışmalarında kumaş katmanlarını üst üste dikmek için kendi geliştirdiği basit bir applike tekniği kullandığına değinmiştir. Malzemelerinin ipek, pamuk, kadife, dantel, saten, denim, deri ve kendisini ilgilendiren her tür kumaş olduğunu, öncelikle applike ve kapitone tekniklerini kullandığını, ayrıca vintage fotoğraflara dayalı eskizler yaptığını ifade etmiştir. Çalışmaları için fotoğraf seçip eskiz oluşturduğunu, sonra küçük kumaş parçalarını kesip üst katman olarak applike ettiğini, üst katman bittiğinde ise arka plan kumaşı, yorgan dolgusu ve desteği seçerek üç katmanı birbirine sabitlediğini aktarmıştır. Sanatçıya göre çağdaş tekstil sanatında applike tekniği; çizim, boyama, yontma, kapitone veya dokuma gibi başka bir sanatsal tekniktir ve bunları oluşturmanın farklı bir yolu vardır. Kendisini kapitoneyi portre yapmak için kullanan bir sanatçı olarak gördüğünü ve çalışmalarını yaparken bu teknik ile resim yapabildiğini, şekillendirebildiğini ve çizbildiğini dile getirmiştir (KK3, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının, kullandığı teknikleri yansıtan *Broom Jumpers* adlı çalışması aşağıdaki görselde yer almaktadır (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3. *Broom Jumpers*, KK3, 2019.

KK4; aileden gelen bilgi ve becerisinin olmadığını, kapitone sanatının çeşitli dikiş becerilerini ve tekniklerini kullanma fırsatı verdiğini, applike tekniğinin sanatının anahtarı olduğunu dile getirmiştir. Tasarım aşamasında fotoğraflardan yararlandığını, boyutlandırıldığı kumaşları kesip, yerleştirip, applike ettiğini belirten sanatçı, çalışmalarında (yorganlarında) resmettiği taşlarını, geleneksel applike tekniklerinden kenar, ham kenar ve ters applikeyi karıştırıp kullanarak gerçekçi kilmayı amaçlamaktadır. Sanatçı, makinede parçalı kapitone dikişi olarak çalışmaktadır. Applike çalışmalarında genellikle pamuklu malzemeler kullanmaktadır. Ayrıca, manzaralarında genellikle el boyaması kumaşları, süslemeleri, iplikleri, batikleri, ipekleri, metalleri, her türlü renk ve dokuları bir araya getirmektedir ve kullandığı doku, ışık ve gölgeler ile soyut ve yumuşak manzaralar oluşturmaktadır. Amacı, her kompozisyon ögesinin tamamen gerçek görünmesini sağlamak, taş portreler yaratmaktır. Ona göre, yorgan sanatında kullandığı bir teknik, yorganlarının hikâyelerini duygusal şekilde anlatmaktadır. Belli bir sanat akımına bağlı olmadığını, tarzını karamsar çağdaş gerçekçilik için hem iyi uygulanmış zanaatkarlığın hem de sanatkarlığın güçlü bir kombinasyonuna dayandığını da eklemiştir. Sanatçı için, çalışmaları küçük anıları uyandırmakta, geçmişte unutmış olabileceği sezgisel bilgileri hatırlatmaya yardımcı olmaktadır (KK4, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının taş yapıları ele aldığı *Kilclooney Dolmen* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Kilclooney Dolmen, KK4, 2016.

KK5; kullandığı applike tekniğinin geleneksel olduğunu, çalışmalarında baskı ve dikişin etkileşimini ifade dili olarak geliştirdiğini belirtmiştir. Anlattığı çalışma sürecine göre; çalışmalarında doğal pamuklu dokuma (gazlı/muslin) taban bezi ile başlamaktadır (kıyafet hariç). Devamında, seçtiği eko-baskılı kumaş katmanlarını tabana tutturup arka dikiş yaptıktan sonra doğal boyalarla boyadığı ipek ipliklerle dikiş yapmaya/ işlemeye başlamaktadır. Son olarak arkasını yorgan gibi destekleyip çerçevelemektedir. Malzemelerinin bazen kumaştan çok kâğıt ve kitap olduğunu belirten sanatçı, bunu üretim olarak değil içsel bir ihtiyaç olarak görmektedir. Sanatçı, nakış dışında dokuma ve doğal boyamaya ayrıca farklı bölgelerdeki tekstil geleneklerine ilgi duymaktadır. Ona göre, tekstil bir farkındalık biçimidir ve sanatçı, elle dikerken zihninin yavaşladığını ve odaklandığını, kontrolü bırakarak iğnenin nereye gitmek istediğini ve kumaşın ne istediğini görmektedir. Çalışmalarını hiçbir sanat akımı ve kategori altında değerlendirmedeğini ancak, hareket olarak Yavaş Giyim'e (Yavaş Hareket'ten elde edilen tekstil) yakın olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca, Japonya tekstil geleneklerine ve felsefesine özellikle de Boro hareketine de ilgi duyduğunu ifade etmiştir. (KK5, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının eserlerinden *Travelling Through the Land of Non Sense* adlı çalışması, Birmingham'daki Yorgan Festivali'nde sergilenmiştir. Sanatçı bu çalışma ile bunamanın neden olduğu durdurulamaz hafıza kaybını haritalandırmaya başlayarak, acı çekenlerde kaybolan benlik duygusunu keşfettiğine değinmiştir (Belton, 2019) (Bkz. Şekil 5).

Şekil 5. *Travelling Through the Land of Non Sense*, KK5, 2019.

KK6; ülkesindeki tekstil el sanatları geleneğinde applike tekniklerinin olduğunu ve sanat projelerinin bazılarında kendi geliştirdiği applike tekniğini kullandığını ifade etmiştir. Annesinin makine dikişi ve el nakışı yaptığını ayrıca, çocukken öğrendiği lifi, tığ işi, örme ve dikiş teknikleriyle applike tekniğini geliştirdiği belirtmiştir. Anlattığı çalışma sürecine göre sanatçı; sanat çalışmalarının çoğunda, hikâyesini anlatmak istediği insanların fotoğraflarını çekip fotoğraf kolajı oluşturmaktadır. Aslında bu ona göre, anlattığı hikâyenin en önemli parçasıdır. Çalışmalarının çoğunu, düğmeler ağırlıklı olmak üzere, tığ işi, örgü ve nakış ile tuval üzerine el ile işlemektedir. Dijital baskı, bazen de heykel ve renk çalışmalarına yer veren sanatçı, kendisi gibi çalışan başka birini tanımadığını ve kendi yolunu izlediğini ifade etmiştir. Ona göre, çalışmaları lif sanatı olarak adlandırıldığı halde birçok sanat kategorisine sığabilir. Bir sanat hareketine bağlı olmadığını ve hikâyeyi anlatırken en önem verdiği şeyin ilgilendiği malzemelerle sanat yapmaya çalışmak olduğunu belirtmiştir. Başkalarına uyup uymadığı onun için önemli değildir (KK6, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının, el dikişi, nakış, örgü ve tığ işi ile yaptığı, Pekin Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Tsinghua Üniversitesi tarafından çevrimiçi düzenlenen (16 Ocak-26 Şubat), 11. Lozan'dan Pekin'e, Uluslararası Lif Sanatı Bienali'nde ödül aldığı *Gentle Men On The Street* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 6).

Şekil 6. *Gentle Men On The Street*, KK6, 2020.

KK7; ülkesinde geleneksel giysi olan Kimono ve Obi (kuşak) yapımıcılığında bazı applike tekniklerini gördüğünü belirtmiştir. Yorganlarında kullandığı applike tekniğini kendisinin geliştirdiğini belirten sanatçı, çalışma süreci ile ilgili verdiği bilgilere göre; öncelikle tasarımlarını kâğıda çizerek (büyütürken veya küçültürken), beyaz pamuklu kumaşa kalemle aktarmaktadır. Tasarımlarında akrilik boya kullanmasının yanı sıra, renkli ve küçük pamuklu kumaş parçaları kesip renk paleti olarak kullanmaktadır. Kumaş yüzeyini boyadıktan sonra üstüne yumuşak tül altına da destek kumaşı koyup iğne ile sabitleyerek yüzeyi yorgan gibi üç katman haline getirmektedir. Son olarak ise, oluşturduğu yüzeyin üzerine çeşitli ve renkli iplikler ile makine yardımıyla kapitone dikişli aplikler eklemektedir. Ormanda fotoğraf çekmeyi seven sanatçı, fotoğraflardan bazı fikirler aldığını ifade etmiştir. Ayrıca, yorganlarının çoğunda izlenimci bir yol izlediğini, empresyonist manzaralar için ise boyanmış kumaşı siyah tül ile kapladığını belirtmiştir. Ona göre, çağdaş sanatta applike teknikleri çok çekici ve sanatın anlatımı için kolaydır (KK7, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının applike tekniğini kullanarak yaptığı *Peony Dimensions* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 7).

Şekil 7. *Peony Dimensions*, KK7, 2010.

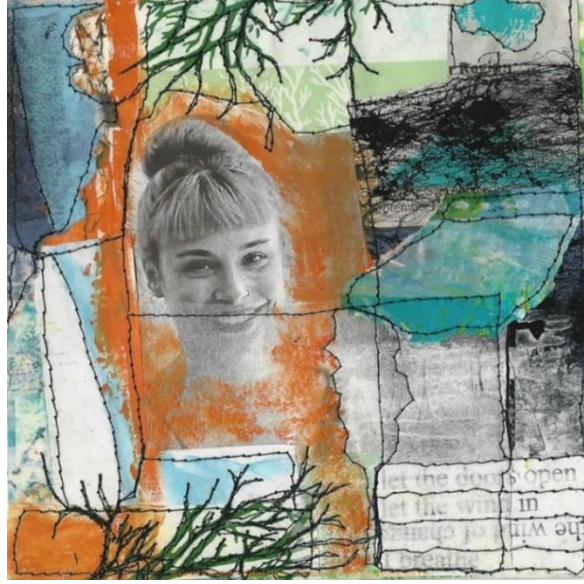
KK8; applike tekniğinin özel bir teknik olmadığını, dikiş yöntemlerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Ona göre kumaş resimler, yeni ve farklı olduğundan sanatta ilgi görmüştür. Kumaşlarla resim yapmaya bir sergide bir sorunu çözerken başladığını hatta dikiş makinasını ilk defa bu çalışmada kullandığını, böylece tekstil malzemeleri ile türüne ve tarihine bakmaksızın harika şeyler yapabileceğini fark etmiştir. Sanatçı, aplikelerini oluştururken farklı renkte kumaş ve ipliklere ihtiyaç duyduğunu, bu nedenle kumaşlarını kendi boyadığını ve uygun kumaşı bulmak için kendi ipliklerini boyatan tekstil firmalarından artan bobinleri toplayıp biriktirdiğini dile getirmiştir. Çalışmalarında farklı bir teknik olarak foto grafik bir gerçekliği yakalamak için pleksiglas üzerine endüstriyel akrilik boyayı da kullanmaktadır. Çağdaş sanatı önemseyene değinen sanatçı, çağdaş tekstil sanatının olduğunu düşünmemektedir. Ona göre sanat, düşüncenin forma dönüşmesidir. Sanatçı, resimlerinin içerik olarak değil belki ama biçimsel olarak realisttik olduğunu düşünmektedir (KK8, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının kanvas üzerine kumaşlarla yaptığı *Elfin* adlı çalışmasına ait görsel aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 8).

Şekil 8. *Elfin*, KK8, 2015.

KK9; applike ve kolaj tekniklerini geleneksel olarak adlandırdığını, sanatsal anlamda gelenekten beslenerek kendi geliştirdiği applike tekniğini ve birçok tekniği kullandığını ifade etmiştir. Tasarım ve üretim aşamasında ise, öncelikle malzeme bulduğunu (sokakta, günlük hayatta, çöp kutusunda, plajda, stüdyoda...) sonra da dikiş makinesinde taslak ve plan olmadan sayfayı tasarladığını dile getirmiştir. Deneyimleri, yaratıcı bakış açısı ve sezgilerinin ona rehberlik ettiğini dile getiren sanatçı için, çağdaş sanattaki tekstil çalışmaları gölgeli bir varoluşa sahiptir ve birçoğunun gözünde tekstil işleri sadece bir zanaattır, bir sanat

değildir. Ona göre, çalışmaları sanat akımı olarak belli bir yere çekilememektedir (KK9, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının geliştirdiği teknikler doğrultusunda yaptığı *Seelengarten* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 9).

Şekil 9. *Seelengarten*, KK9, 2016.

KK10; ülkesinde yapılan tekstil işlerinin çoğunun nakış, dokuma sepet işi ve boncuk işi olduğunu belirtmiştir. Hem geleneksel el applikesi hem de farklı tipte çağdaş el ve makine applikesi kullandığını dile getirmiştir. Çalışma süreci ile ilgili verdiği bilgilere göre; geleneksel el appliğinde düz applike ve ters applike, makine appliğinde ise yüzey applike ve ters applike kullanmaktadır. Bunun yanı sıra, çok fazla doğrusal dikiş ve el işlemesine başvurmaktadır. Tasarım ve üretim aşamasının yavaş ve doğaçlama gittiğini ifade eden sanatçı, bu süreçte katı olmayıp çalışmasının yapısal gelişimine izin vermektedir. Ona göre, çalışmaları estetik ve teknik olarak sağlam olmalıdır. Bu bağlamda, çalışmalarına çizgi, şekil, renk, doku gibi tasarım unsurları açısından bakmaktadır ve kullandığı teknikler sanatçıların sesini duyurabilecek ve izleyicinin ilgisini çekecek şekilde yansımalıdır ve her parça, belirli bir stile bağlı olmaktan ziyade sahip olduğu değeri aktarabilmelidir. Sanatçı, çalışmalarını soyut olarak tanımlamaktadır (KK10, kişisel görüşme, 4 Mart 2021). Sanatçının, applike tekniğini kullanarak yaptığı bir çalışmasına aşağıda yer verilmiştir (Bkz. Şekil 10).

Şekil 10. *Grounded*, KK10, t.y.

3.2. Çalışmaları İncelenen Diğer Sanatçılar

Çalışma kapsamında yapılan alan yazın ve internet araştırmasında applike tekniğini, sanat-tasarım çalışmalarında kullanan çok sayıda sanatçı ve tasarımcı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin tasarımcı *Amelia Toro*, bir koleksiyonda ters ve üç boyutlu aplikelere ve mola aplikelerine yer vermiştir (Kozbekçi Ayrıncı, 2019, s. 34). Japon sanatçı *Nguyen Cong Tri* ise, 2017 yılında Tokyo Moda Haftasında sergilediği bir koleksiyonunda özellikle aplikelere yer veren bir başka çağdaş moda tasarımcısıdır (Not just a label, t.y.).

Tasarımcıların yanı sıra, çok sayıda tanınmış çağdaş tekstil sanatçısının applike tekniğini kullandığı tespit edilmiştir. Ann Harwell, Ann Loveless, Billie Zangewa, Chatherine Kleeman, Choi So Young, Deberah Fell, Faith Ringgold, Hanneke van Broekhoven, Helen Tompson, Katherine Roumanoff, Katy Rundle, Lavra Wasilowski, Lia De Jonghe, Linda Gass, Ludmila Aristova, Michele Chisholm Leavitt, Naomi Renouf, Tansy Hargan, Sarah Amos, Sue Stone ve Sue Dennis, Willemien de Villiers applike tekniğinin çeşitli türlerini çalışmalarında kullanan sanatçılara örnek verilebilir. Bu sanatçılardan Ann Harwell, Chatherine Kleeman, Choi So Young, Faith Ringgold, Hanneke van Broekhoven, Helen Tompson, Katy Rundle, Linda Gass, Sue Stone'un çalışmaları anket çalışmalarından elde edilen bulguları desteklemek amacıyla incelenmiştir (Bkz. Tablo 2).

Aplike tekniğini kullanarak çalışmalar yapan *Ann Harwell*; yorumladığı manzaraları ve galaksileri, prizmatik ve kırık düzlemlerden oluşan Kübist kompozisyonlara dönüştürerek, çalışmalarının yüzeylerini hareket duygusuyla canlandırmaktadır (Linda Dougherty, t. y.).

Chatherine Kleeman'ın çalışmalarında; canlı renkler, gösterişli dokular, görsel derinlik ve soyut imgeler ayırt edici özelliklerdir. Sanatçı kendi çalışmaları hakkında şu ifadeler yer vermiştir; "... İşim süreç odaklı. Bir kavramla başlıyorum ve her yeni süreç, bir öncekinin üzerine inşa edilir. Benim malzemem kumaş ve ipliktir. Sıradan beyaz pamuklu kumaştan başlayarak, boyama ve ipek baskı içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan çoklu yüzey tasarım süreçleriyle çalışıyorum..." (Kleeman, t. y.).

İkinci el denim kumaşlarıyla şehir manzaraları yapan Koreli sanatçı *Choi So-Young*, çoğunlukla denim pantolonların cepleri, kemer halkaları, dikişleri ve düğmeleriyle şehirdeki sokakları, binaları yapmaktadır (Artnet, t. y.). Sanatçının, *A Sightseeing City Houses* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 11).

Şekil 11. A Sightseeing City, Choi So-Young, 2010.

Afrika kökenli sanatçı *Faith Ringgold*, sanat işlerinde hikâyelere yer vererek kendi aile geçmişinin izini sürmektedir. Sanatçının çalışmalarında kullandığı kapitone, yorganlama dikişleri atalarının köle olarak çalıştığı zamanlardan kalan bir zanaat olduğundan, çalışmalarını gerçekleştirmesine yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Sanat çalışmalarının konuları Michael Jackson'ın *Bad* videosundan, Ringgold'un kilo vermesine ve Pablo Picasso'ya kadar uzanmaktadır (Lesso, 2020; Russeth, 2016).

Hollanda'da çalışmalarını sürdüren görsel sanatçı *Hanneke van Broekhoven*, tekstil heykelleri yapmaktadır. Farklı malzemeler kullanarak oluşturduğu çalışmalarında, genellikle metalden ve kumaştan yararlandığı bilinmektedir. Dikiş ve dövme gibi teknikler kullanan sanatçı, applike tekniğini de kullanmaktadır. Sanatçının, Textielplus Festival 2019'da mansiyon ödülü aldığı *I am here for you* adlı çalışması aşağıda yer almaktadır (Bkz. Şekil 12).

Şekil 12. *I am here for you*, Hanneke van Broekhoven, 2019.

Holey Smoke olarak da bilinen İngiltere merkezli sanatçı *Helen Tompson*, applike tekniğinden yararlanarak oluşturduğu üç boyutlu heykel çalışmaları ile tanınmaktadır. Köpek heykelleri yaratan sanatçı, el yapımı heykellerinde tel, doğal keten, kağıt ve eski tekstiller kullanarak, sarkan ipliklerle yıpranmış dokulardan yararlanmaktadır (Hidreley, t. y.).

Katy Rundle ise, profesyonel bir tekstil sanatçısıdır (Westover Gallery, t. y.). Sanatçı, çalışmalarında dijital baskıdan ve pamuklu kumaşlarla aplikeden yararlanarak resim yapmaktadır. Rundle'in çalışmalarının konusu, vahşi doğa, manzaralar ve insanlardır (Rundle, 2020).

Sanatçı ve çevre aktivisti *Linda Gass*, özellikle yenilenme, yaralama, yokluk gibi konulara odaklanmaktadır (Jacquard Products, t. y.). Su ve topraktan ilham alan sanatçı applike çalışmalarında, boyadığı tekstil yüzeylerinde kapitone tekniği ile nakış tekniğini birleştirerek haritalar oluşturmaktadır (Gass, t. y.).

Tekstil sanatçısı *Sue Stone*, çalışmalarında kendi aile öykülerini anlatmaktadır. Bunun için ise eski aile fotoğraflarından yararlanmakta ve çalışmalarında applike tekniğinin yanı sıra nakış, makine dikişi ve zaman zaman resim tekniğine başvurmaktadır (Sue Stone Fsd, t. y.).

4. Sonuç

Tarihsel süreçte, temel olarak keçe, dokuma, örme ile oluşturulan tekstil yüzeyleri üzerine baskı, boyama, dikiş, işleme, katlama, ütü gibi tekniklerden yararlanılarak uygulamalar yapılmıştır. Kapitone (yorganlama), kırkyama/yama işi (kırkpöre), işleme gibi dikiş teknikleri ile bağlantılı olduğu anlaşılan applike tekniğinde diğer dikiş tekniklerinden farklı olarak genellikle bir kumaş parçasının, başka bir kumaş yüzeyine çok çeşitli yollarla uygulanması ile tekstil yüzeyi oluşturulmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, applike tekniğinin çağdaş tekstil sanatındaki yerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın anket yöntemiyle elde edilen bulguları neticesinde; görüşme yapılan sanatçıların bazılarının sanat eğitimi aldığı, akademisyen, öğretmen veya tekstil sanatçısı (tam zamanlı veya serbest) olarak farklı unvanlara sahip oldukları anlaşılmıştır. Sanatçılar (KK1-10), çalışmalarında applike tekniğinin, geleneksel ya da kendi keşifleri olan uygulamalarla yer aldığını ve çağdaş sanat içerisinde faydacı olduğunu vurgulamışlardır.

Sanatçıların bir kısmı; ülkesinin tekstil el sanatları geleneğinde applike tekniğinin olduğunu, diğer kısmı ise ülkesinde applike tekniği olup olmadığı konusunda emin olmadığını dile getirmiştir. Sanatçılar çalışmalarında kullandıkları applike tekniğinin geleneksel veya kendi geliştirdikleri bir teknik olup olmadığı hakkında da bilgi vermişlerdir.

Sanatçıların genellikle applike tekniklerini uygularken çalışma öncesi eskiz yaptıkları, kumaş katmanları oluşturdukları, dikiş çeşitlerinden yararlanarak çoğunlukla el dikişi ve makine dikişi yaptıkları, pamuklu veya ipek kumaş artıkları, dantel, farklı renklerde pamuk ipliği, dikiş ipliği ve makas gibi malzemeler

kullandıkları, elde veya makinede nakış işleme, kapitone, eskiz, kumaş boyama, örgü, dokuma, dijital baskı, fotoğraf, renk çalışmaları gibi bazı tekniklerden birine veya birkaçına birden başvurdukları görülmüştür. Sanatçıların tasarım aşamasından üretim aşamasına kadar olan süreçlerinin farklı olduğu, ancak geleneksel yöntemlerin bilgisinden de yararlandıkları anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan on sanatçının, çalışmalarını yaparken aşama aşama ilerledikleri ve yapmak istedikleri dokunuşlara göre kumaşları seçtikleri anlaşılmıştır. Sanatçıların, çağdaş sanata yaklaşımının değişiklik gösterdiği anlaşılmış olup bireysel olarak alan ayrımı yapılmadığı, applike tekniğinin sahip olduğu değeri yansıtması için çağdaş tekstil sanatındaki yerinin önemine vurgu yapan sanatçıların da olduğu görülmüştür. Ayrıca, çoğu sanatçının belli bir sanat akımını benimsemediği ve kendi sanatsal ifade tarzlarını geliştirdikleri tespit edilmiştir. Anket çalışması ile sanatçıların kendi özgün yorumları ile oluşturdukları çalışmalarının, çağdaş sanatın bir temsilcisi olduğu kanaatine varılmıştır.

Alanyazın araştırması ile tespit edilen bazı tekstil sanatçılarının çalışmaları incelendiğinde; geleneksel tekstil işlerinde yer alan applike tekniklerinin farkında oldukları ancak kendi çalışmalarında özgün, serbest kompozisyonlara yer verdikleri, iki boyutlu çalışmaların yanı sıra, üç boyutlu çalışmalar (tekstil heykelleri) yaptıkları anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra, eskiz çalışmaları sonrası kumaşları applike tekniğiyle yerleştirerek resim yaptıkları, atık kumaş parçaları veya çeşitli türde iplikler kullandıkları, genelde pamuk ipliği ile pamuklu kumaşları tercih ettikleri, hikâyesi veya konusu olan sanat ürünleri ortaya koydukları, sanatçıların zaman zaman applike tekniğine yardımcı başka tekniklere de yer verdikleri tespit edilmiştir.

Ayrıca kumaş türlerinin farklı özelliklerine ve applike tekniğinin türlerine bağlı olarak zengin bir anlatım dili içeren sanatçı çalışmalarının doğaya dikkat çektiği gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda atık kumaşların, giysilerin ve biriktirilmiş tekstil malzemenin sahip olduğu anı değeri ile kültürel bellekteki yerinin yanı sıra sürdürülebilir bir çevre ile ilgili hassasiyetlere atıf yaparak, bireysel bir aile tarihini ve toplumsal gelişmeleri de yansıttıkları anlaşılmıştır. Aplike tekniğinin; malzeme, teknik, biçim, form, renk, doku, motif ve kompozisyon açısından zengin bir kültürel miras aktarımı yaparak çağdaş tekstil sanatında kendisine bir alan edindiği ve sanatçıların yaratıcılıklarına katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Bu bulgular ve tespitler sonucunda, geleneksel tekstil el sanatlarında varlığı bilinen applike tekniğinin, çağdaş tekstil sanatında oldukça özgün yorumlarla uygulandığı bunun yanı sıra, farklı sanat disiplinleri tarafından da benimsenerek iki ve üç boyutlu sanat çalışmalarında başvurulan bir teknik olduğu ve sanatsal bir ifade aracı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda applike tekniğinin farklı sanat disiplinleri ile kurduğu diyalektikle günümüzde giderek yükseliş gösteren çağdaş tekstil sanatına çok yönlü bir ifade dili kazandırdığı gerek tekstil sanatında gerekse diğer sanat disiplinleri tarafından kullanılmaya devam etmesi ile çağdaş tekstil sanatının gelişimine ve tekstil sanatının tanınırlığına katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Akbostancı, İ. (2014). 20. ve 21. yüzyıllarda tekstil baskı tasarımı ve üretiminin değişen tanımı. *Sanat-Tasarım Dergisi*, (5), 36.
- Arabalı Koşar, T. (2017). Çağdaş sanat disiplinleri arası etkileşimlerde lif sanatı. *İdil Dergisi*, 6 (35), 2038-2047.
- Artnet. (t.y.). *Choi So Young*. <http://www.artnet.com/artists/choi-so-young/>
- Betterton, S. (2011). *The history of quilts and patchwork worldwide with photographic reproductions*. Read Book Ltd.
- Dougherty, L. (t.y.). *About Ann*, Curator NC Museum of Art. <http://quiltartisannharwell.com/about-ann/>
- Exploring Textile Art. (2002). Creative Publishing International.
- Gass, L. (t.y.). *Threading the past*. <https://lindagass.com/SanFranciscoBay/ThreadingThePast.html>
- Gillow, J. & Barnard, N. (2008). *Indian textiles*. Thames & Hudson Ltd.
- Günay, A. (2011). Giyside sanatsal yaklaşım. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4 (7), 52.
- Günay, D. (2002). Sanayi ve sanayi tarihi. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, (31), 8-14.
- Gür Üstüner, S. (2018). Türkiye’de tekstil sanatının bugünü. *Uluslararası kültür, sanat ve toplum sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s. 1039). 18-20 Ekim 2018, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

- Halaçeli, H. (2011). *Dokuma, sıkıştırma-rezerve boyama tekniği ile kumaş yüzeylerinde üç boyutluluk araştırmaları*. *Tekstil ve Mühendis*, 18 (8), 33.
- Hall, C. A. & Kretsinger, R. G. (2015). *The Romance of the patchwork quilt in America in three parts: history and quilt patches- quilts, antique and modern –quilting and quilting designs*. Wellhausen Press.
- Hidreley. (t.y.). *Artist uses vintage textiles to create sculptures of dogs, and the result is surprisingly beautiful*. https://www.boredpanda.com/textile-dog-sculptures-holy-smoke-helen-thompson/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic
- Jacquard Products. (t.y.). *Linda Gass*. <https://www.jacquardproducts.com/linda-gass>
- Kapar, S. (2018). Çağdaş sanatta alternatif malzeme olarak tekstil ve zanaattan sanata dönüşümü. *Journal of Arts*, 1 (2), 47. 10.31566/arts.2018242273
- Kaygusuz, B. G. (2019). Kumaş üzerine işlenen hikâyeler. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, (59), 893.
- Keser, N. (2016). İplik sanatı: Sanat alanına kabul edilme mücadelesi ve çağdaş bir sanat dalı olarak yükselişi. *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 172.
- KK1. (2017). *Dragonfly* [Stitched fabric, 230x215cm]. Mine Art Gallery. <http://ahuakkan.blogspot.com/2017/02/dragonfly-sewed-fabric-230x215cm-2017.html>
- KK2. (2018). *Princes Risborough Church Street 2* [Dantel, şifon, organze, pamuk, ipek ve ışıklı kumaş artıklarının katmanlar halinde birbirine dikilmesi ile]. <https://www.artintextiles.co.uk/piece-piece-hand-eye-magazine-feb-2019/>
- KK3. (2019). *Broom Jumpers* [Pamuk, yün ve şifon ile kapitone ve aplikenin kullanıldığı çalışma]. Claire Oliver Gallery. <https://www.artsychoamer.com/blog/2020/12/7/bisa-butler-giving-back-identity-history-and-legacy>
- KK4. (2016). *Kilclooney Dolmen* [taş yapıları yansıttığı bir çalışması, 58" wide x 35" high (147 cm x 89 cm)]. <https://www.labadiefiberart.com/quilt-gallery/friary-wall/index.php>
- KK5. (2019). *Travelling Through the Land of Non Sense* [Doğal pamuklu taban bezi ile eko-baskılı kumaş katmanları ve ipek iplikler ile]. Exhibitions, festival of quilts, natural selection, ross belton, textile art. <https://moderneccentrics.wordpress.com/2019/08/02/natural-selection-at-the-festival-of-quilts/>
- KK6. (2020). *Gentle Men On The Street* [56"h x 51"w x 4"d. pamuk, polyester, naylon, geri dönüştürülmüş giysiler ve düğmeler ile el dikişi, işleme, örgü ve tığ işi kullanılarak, eko-keçe ve ahşap çerçeveye gerilmiş kanvas üzerine.]. 11. "Lozan'dan Pekin'e" Uluslararası Lif Sanatı Bienali. <https://mariebergstedtartist.com/artwork/4801034-Gentle-Men-on-the-Street.html>
- KK7. (2010). *Peony Dimensions* [48"x 45"]. <https://www.artemorbida.com/intervista-con-noriko-endo/?lang=en>
- KK8. (2018). *Elfin* [Kanvas üzerine dikişli kumaş, 65 2/5 × 98 2/5 inç, 166 × 250 cm.], Galerie Lelong & Co. <https://www.artsy.net/artwork/ramazan-bayrakoglu-elfin-1>
- KK9. (2016). *Seelengarten* [12 dikili kolaj, 15 x 15 cm], The wind of change, exhibition of sewn collages. <https://www.goodvibration.ch/the-wind-of-change.html>
- KK10. (t.y.). *Grounded* [Elde boyanmış, ipek, tafta, iplik, boncuk ve düğmeler ile, makine ve el aplikeli, kapitone işlemeli, 54" x 39"]. <https://textilecentermn.org/memory-works-an-exhibition-by-rosalie-dace/>
<https://www.rosaliedace.net/?pgid=jcoj42sx-26e6df4f-1b9a-46aa-8bba-1e34d9ed4543>
<https://www.rosaliedace.net/?pgid=jcoj42sx-57a140db-7549-442f-a278-e14d9b88dd20>
- Kleeman, C. (t. y.). *Artist Statement*. <http://www.cathyquilts.com/statement.php>
- Kozbekçi Ayranpınar, S. (2017). Giyim modasına doku ve boyut kazandıran applike tekniği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(16), 206-207.
- Kozbekçi Ayranpınar, S. (2019). Giyim modasında kültürel kimliğin örneklerinden; mola aplikeleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (2), 34.

- Lesso, L. (2020). *Art, activism and protest: The arresting imagery of faith ringgold*.
<https://blog.fabrics-store.com/2020/09/13/art-activism-and-protest-the-arresting-imagery-of-faith-ringgold/>
- Mauze, M. (1999). Michel Perrin, tableaux kuna. les molas, un art d'amérique. C. Levi Strauss (Ed.), *L'Homme içinde* (s. 303-304). Sosyal Bilimler Yüksekokulları Yayınları.
- Meriç, D., Kurtuldu, E. ve Dinç Önlü N. (2018). Geleneksel el sanatlarının günümüze etkilerine bir örnek: yaratıcı endüstrilerin tekstil tasarımı bağlamında incelenmesi, M. A. Eroğlu ve I. Geleishvili (Ed.). *Uluslararası türk kültür ve sanatlarını tanıtmaya sempozyumu- çalıştayları içinde* (s. 31). 20-25 Mart 2018, Universitas Tphilisensis.
- Meriç, D. ve Kozbekçi Ayrıncınar, S. (2019). Gelenek-gelecek ilişkisinin 21. yüzyıl tekstil sanatına kavramsal açıdan yansımaları. *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (37), 425. 10 7816/ulakbilge-07-37-03
- Not just a label. (t.y.). No. 10 runway, Nguyen Cong Tri.
<https://www.notjustalabel.com/collection/nguyencongttri/no10-runway>
- Nudelman, Z. (2016). *The art of couture sewing*. Bloomsbury Publishing.
- Opening Night Supplies. (t.y.). Embroidered applique and motifs.
<https://www.openingnightsupplies.com/collections/embroidered-applique-and-motifs>
- Öngen, A. G. (2016). Geleneksel tekstil teknikleri ışığında günümüzün giyilebilir sanat algısı. *İdil Dergisi*, 5 (24), 1240-1242.
- Özcan, N. ve Alp, K. Ö. (2020). Güncel sanatta tekstil heykellerin temsil niteliği. *GSF Sanat Dergisi*, 13 (25), 338.
- Özdemir, M., Odabaşı, E. ve Eken, Y. (2018). Deri yüzey süslemede kullanılan applike tekniği. *İdil Dergisi*, 7 (50), 1208.
- Ricov, P. M. (2020). *Sashiko and Boro japanese handicraft techniques as an area of research and impetus in textile design*. Lisans Tezi. Zagreb Üniversitesi, Tekstil Teknolojisi Fakültesi, Hırvatistan.
- Belton, R. (2019, August 2). Exhibitions, festival of quilts, natural selection.
<https://moderneccentrics.wordpress.com/2019/08/02/natural-selection-at-the-festival-of-quilts/#jp-carousel-6710>
- Packer, C. E. (2010, May 3). The evolution of craft in contemporary feminist art. *Scripps Senior Theses*.
https://scholarship.claremont.edu/scripps_theses/23/
- Rundle, K. (2020, October 13). *The making of norman* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=pIpsfv2nh4U>
- Russeth, A. (2016, March 1). *The storyteller: At 85, her star still rising, faith ringgold looks back on her life in art, activism, and education*. <https://www.artnews.com/art-news/artists/the-storyteller-faith-ringgold-5918/>
- Sakalauskaite, J. (2011). Lif sanatının kavramsal sanatla ilişkisi, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4 (7), 38-39.
- Selük Altunöz, T. (2021). *Çağdaş tekstil sanatında applike tekniği* (Tez no: 69455) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Eskişehir Teknik Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi].
- So-Young, C. (2010). *A Sightseeing City* [185 x 483 cm. (72 7/8 x 190 1/8 inç, Tuval üzerine denim, kablo, iplik ve akrilik.]. Live auction 2883, Asian 20th century & contemporary art.
<https://www.christies.com/en/lot/lot-5511548>
- Stone, S. Fsd. (t.y.). *Stitched & constructed textiles, about Sue*.
<https://societyofdesignercraftsmen.org.uk/our-makers/sue-stone>
- Şahin, Y. (2000). Kumaşla resim sanatı. *Art- Dekor Dergisi*, (89), 139-140.
- Şahin, Y. (2016). *Her yönüyle günümüz Zonguldak işlemleri ve replikalar (1)*. Ürün Yayınları.
- Tan, Ö. (2019). *İşleme sanatının çağdaş bir malzemesi olarak seramik* (Tez no: 579546) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi].

Tok Dereci, V. (2014). "Doku'nuşlar" tekstil sergisi üzerinden tekstil sanatında mekân, malzeme, biçim ilişkisi. *yedi: Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, (12), 54.

Uğurlu, S. S. (2018). *Geleneksel tekstil teknikleriyle yeni sanatsal çalışmalar* (Tez No: 541153) [Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Ulusal Tez Merkezi].

Van Broekhoven, H. (2019). *Textiel Plus Wedstrijd* [Dikiş ve dövme tekniği ile metal ve kumaştan tekstil heykeli]. <https://textielplus.nl/artikelen/hanneke-van-broekhoven/>

Westover Gallery. (t.y.). *Artwork by Katy Rundle*. <https://www.westovergallery.co.uk/artist/katy-rundle>